

МОДЕЛЮВАННЯ ЕТАПІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тетяна КУРЧАБА

*Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського, м. Львів, Україна*

Наукове дослідження – це складний, багатогранний процес, у якому поєднано організаційні, технічні, соціальні, економічні, правові аспекти [1]. Формально їх можна подати одним комплексом у вигляді функції Z:

$$Z = \{Q, P, I, M, R, T, C\},$$

де, Q – кінцева мета, P – предметна галузь, I – інформаційне забезпечення, M – методичне забезпечення, R – програмне і технічне забезпечення, T – час реалізації завдання, C – витрати на реалізацію завдання.

Співвідношення означених аспектів у кожному науковому дослідженні має певну специфіку [2]. Дослідження є різними за цільовим призначенням, джерелами фінансування і термінами проведення, потребують різного технічного, програмного, інформаційного і методичного забезпечення. Однак усім дослідженням притаманні спільні методичні підходи та універсальні послідовні процедури [3].

Весь процес дослідження – від творчого задуму до оформлення наукового результату – умовно можна поділити на п'ять послідовних етапів (рис. 1).

Рис. 1. Етапи наукового дослідження

На першому етапі на змістовно-теоретичному рівні:

- виявляють природу і сутність досліджуваного явища, його властивості та якісну своєрідність;
- уточнюють понятійний апарат, терміни і поняття стосовно певних властивостей явища;
- визначають мету, об'єкт та предмет дослідження;
- формулюють послідовну систему гіпотез.

Мета дослідження – це очікуваний кінцевий результат. Мета визначає стратегію і тактику дослідження, загальну його спрямованість і логіку. Для досягнення мети формулюють послідовність щодо самостійних наукових завдань, кожне з яких стосується конкретного аспекту наукової теми і підпорядковане меті. Зазвичай наукові завдання дають у вигляді переліку: *проаналізувати, розробити, узагальнити, виявити, обґрунтувати, довести, показати, описати, встановити, з'ясувати, визначити* тощо. Варіанти досягнення мети подано у формі гіпотез.

Гіпотеза – наукове припущення, яке висувають для пояснення досліджуваних явищ, перевіряють і за результатами перевірки підтверджують чи спростовують.

Залежно від мети обирають об'єкт і предмет дослідження.

Об'єкт дослідження – це те, що зумовлює проблемну ситуацію та на що спрямований процес пізнання. Об'єкт відносно автономний і має чіткі межі. Вирізняють об'єкти природні, соціальні, ідеалізовані.

Предметом дослідження є найбільш значущі властивості об'єкта, певні його аспекти, сегменти чи взаємозв'язки, які підлягають вивченню. Об'єкт і предмет як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Наприклад:

Об'єкт	Предмет
Молодь	Процес навчання
Молодь	Громадянська позиція
Молодь	Залученість до спорту

Другий етап – інформаційне забезпечення наукового дослідження. **Інформація** – це сукупність відомостей про об'єкт та предмет дослідження. Відповідно до мети і завдань дослідження на другому етапі визначають потребу в інформації, обґрунтовують набір показників, що характеризують об'єкт, здійснюють накопичення і узагальнення фактів, вибирають і ретельно аналізують джерела інформації.

Третій етап наукового дослідження стосується його методичного та програмного забезпечення. У методичному забезпеченні розрізняють метод і методику. **Метод** – це спосіб дослідження, інструмент для досягнення мети; **методика** – правила використання конкретних методів.

Основні програмно-методологічні питання наукового дослідження можна сформулювати так:

Мета	Для чого проводять дослідження?
Об'єкт	Де здійснюють дослідження?
Предмет	Що саме досліджують?
Метод	Як досліджують?

Четвертий етап – аналіз даних. У процесі аналізу здійснюють систематизацію і узагальнення наукових фактів, вивчення конкретного об'єкта, його структури, характеристик, зв'язків; перевіряють правильність сформульованих гіпотез.

П'ятий етап – формулювання наукових висновків, доведення правдивості суджень за допомогою аргументів. Аргументують і доводять за правилами логіки, зокрема:

- Необхідно дотримуватися логічного зв'язку між аргументами і тезою. Якщо теза не походить з аргументів, її вважають необґрунтованою.
- Аргументами можуть слугувати лише такі положення, правдивість яких не зумовлює сумнівів.
- Аргументи мають бути достатніми і залишатися незмінними, тобто доводити той самий висновок.
- Не можна допускати суперечливих аргументів. Усі поняття і судження мають бути однозначними і визначеними.

Дотримання основних правил доведення і спростування є неодмінною умовою успішного професійного спілкування між прихильниками різних наукових парадигм.

Ключові слова: наукове дослідження, етапи дослідження, об'єкт дослідження, предмет дослідження, мета дослідження, гіпотеза, аналіз даних.

Список використаних джерел

1. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 212 с.
2. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / Шейко В. М., Кушнарченко Н. М. – 2-ге вид., перероб. і доповн. – Київ : Знання-Прес, 2002. – 295 с.
3. Курчаба Т. Соціологія : навч.-метод. посіб. / Т. Курчаба. – Львів : ПП Сорока Т.Б., 2015. – 184 с.